

XALQARO OLIMPIYA HARAKATINING RIVOJLANISH TARIXI

B.J.Mambetov – tarix fanlari nomzodi, dotsent

O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti Nukus filiali

Tayanch so'zlar: xalqaro Olimpiya harakati, tarixiy davr, rivojlanish, pedagogika, musobaqa.

Ключевые слова: международное олимпийское движение, исторический период, развитие, педагогика, соревнование.

Key words: international Olympic movement, historical period, development, pedagogy, competition.

Dunyoda shunday e'tiqod tarqalganki, yangi davr olimpiya harakati Per de Kuberten (1863-1937) tashabbusi bilan paydo bo'lgan. Olimpiya o'yinlari tushunchasining o'zi olamga italiyalik Qayta Tiklanish davrining davlat vakili Mateo Palmeri (1405-1475) tomonidan qaytarilgan, uning asarlaridan birida antik dunyo g'oyalari ishora qilingan.

Tibbiyot va pedagogika nuqtayi nazaridan olimpiadalar bilan Ieronim Merkurialis o'zining "De arte gymnastica san'ati" asarida shug'ullangan. Qadimgi davr olimpiadalariga Peter Faber, 1592-yilda Parijda nashr etilgan, o'zining "Agonistikon" asarida ishora qilingan.

1516-yilda yurist Ioxanes Akvilla Baden shahrida "namunaviy olimpiya chiqishlarini" tashkil etgan. Ingliz dramaturgi Tomas Kid (1544-1590) teatrdagi olimpiadalar tarixidan sahnalar qo'ygan. Angliya qiroli prokurori Robert Dover (1575-1652) qiroli Yakov I qo'llab-quvvatlashi ostida 1604-yilda Bartone-na-Xese shahrida musobaqlar seriyasini tashkil etgan, ularni "Olimpiya o'yinlari" deb atagan. Musobaqlar "Muqaddas uchlik bayrami" munosabati bilan o'tkazilgan va ingliz xalqining Qadimgi an'analari bilan bog'liq edi. Musobaqlarda jinsiga va qaysi tabaqadan bo'lishiga qaramasdan barcha insonlar ishtirok etganlar. Musobaqlar chavandozlar, kurashchilar va atletlar musobaqlaridan tarkib topgan, oxirida esa ov qilish, raqslar bayrami va ho'kizni qovurish marosimi bilan tugatilgan. Ular Dover o'limidan ham keyin 100 yil davomida o'tkazilgan [15:93].

XXVIII asr o'rtasida olimlar Olimpiya shahrida qazilma ishlari o'tkazilishi haqida so'z ochgan edilar. 1723-yilda bu haqida fikrni fransiyalik olim Berano de Monfokon aytib o'tgan. 1766-yilda Olimpiyaga angliyalik Richard Chendler tashrif buyurdi, uning taxminicha, qachonlardir mashhur bo'lgan ushbu hududda katta xaram qoldiqlari bo'lgan. 1768-yilda nemis olimi Iogann Vinkelman Olimpiyaga tashrif buyurdi va qazilma ishlari loyihasini tayyorladi. Faqatgina 1829-yilda fransiya ekspeditsiyasi birinchi qazilma ishlarini o'tkazdi, ular natijasida bir nechta qimmatli yodgorliklar topilgan edi. Ularni Luvr muzeyiga jo'natdilar. Fransiyaliklar quvonib ketib, qazilma ishlarini davom etishni xohlar edilar, ammo bir qator sabablar tufayli buni amalga oshirmadilar.

O'tgan asrning 70- yillarida qazilma ishlarini amalga oshirishga nemis olimi Ernst Kursius urinib ko'rgan. Biroq uni Germaniya hukumati qo'llab-quvvatlamadi. Faqatgina bir necha yildan keyin 1875-yilning oktabr oyida qazilma ishlari boshlandi, ammo 1881-yilning bahorida yana to'xtatildi. Qazilma ishlari rahbari Berlin universitetining professori Ernst Kursius edi. Uning xizmatida 300 ta ishchi bor edi. Ishlar 6 yil davom etdi. Faqatgina muqaddas Altis binosi emas balki uning atrofidagi boshqa binolar qazib olindi, bu olimpiya rejasini tiklash imkonini berdi. Qazilma ishlari tufayli aniqlandiki, Altis hududi devor bilan o'ralgan, uning janubiy qismida Zevs xarami bo'lgan, shimol qismida esa – Gera xarami, ular o'rtasida esa – Agora markaziy maydoni bo'lgan.

Qazilmalar davomida katta miqdorda qimmatbaho buyumlar topildi. "Topilmalar boyligi haqida quyidagi raqamlar dalolat beradi: 130 ta haykal yoki marmar bareleflari, 13000 ta bronza buyumlari, 6000 ta tanga, 400 ta yozuvlar, 1000 ta sopol buyumlari, 40 ta yodgorliklar, ular ichida Nikiya Peoniy va Germes Praksitel haykallari, xaram binosining yahlit old qismlari kabi asarlar mavjud. Qazilmalar o'tkazilgan joyda, grek Andres Singros homiylikda muzey tiklandi va topilgan qadimgi buyumlar unga joylashtirildi" (V. Buzeskul, 1915).

Gera xaramining qoldiqdarida va boshqa joylarda bebaho haykallar topildi, bular – Afrodit kallas, olimpiya o'yinlari g'oliblarining bronzadan portretlari va boshqa qimmatbaho buyumlar.

Ernst Kursius o'limidan keyin 1896-yilda qazilma ishlari to'xtatildi. Ular 1937-yilda davom etildi. 1941-yilning aprel oyida Gretsiya nemis bosqinchilari tomonidan bosib olindi va 1942-yilda qazilma ishlari yana to'xtatildi. Faqat 10 yildan so'ng Emil Kuns rahbarligi ostida qazilma ishlarini tikladilar. 1952-yilning iyun oyida rekonstruksiya qilingan stadion ochildi.

1954-1955-yy. Qazilma ishlari vaqtida, Zevs Olimpiya haykalini yaratgan mashhur haykaltarosh – Fidiy ustaxonasi topildi. Mironning "Diskobol", Praksitelning "Germes chaqaloq Dionis bilan" kabi taniqli asarlari topildi.

Urushdan keyin topilgan barcha topilmalarni olimlar sinchikovlik bilan o'rganib chiqdilar. Faqatgina bronzadan yasalgan buyumlar 400 tadan ortiq edi. Bundan tashqari, katta miqdorda ko'tarish toshlari, juda ko'p asboblari va uch oyoqlar, keramika buyumlari, turli hil haykalchalar. Olimpiya shahrida qazilma ishlari hozirgi vaqtda ham davom etmoqda.

Olimpiya shahrida qazilma ishlari ta'siri ostida 1830-yildan boshlab Olimpiya o'yinlari o'tkazilishi haqida fikr yevropaliklar orasida faollashadi.

Shvetsiyada P.X.Ling shogirdlaridan biri gimnastlar namunali chiqishlari, ot musobaqlari va boshqa musobaqlar o'tkazilishini tashkil etadi, ularning dasturi qadimgi Olimpiya o'yinlaridan olingan "Olimpiya o'yinlari" deb nomlangan ko'rinishlardan iborat edi. Chiqishlar ikki yilda bir marta, Ramles deb nomlangan kurort joyida o'tkazilishi kerak edi. 1844-yilda Monrealda "Olimpiya o'yinlari" tashkil etiladi.

Afinada stadion qayta tiklandi va qirolning "Olimpiya farmonga" binoan stadionda yengil atletika bo'yicha musobaqlar va tasviriy san'at ko'rgazmasi tashkil etildi. 1889-yilgacha umuman 6 ta olimpiada o'tkazildi.

XIX asr oxirida xalqaro iqtisodiy va madaniy aloqalarning tez o'sishi sportda ham o'z aksini topdi. Birinchi xalqaro sport birlashmalari tashkil etildi, turli davlatlar sportchilari ishtirokida musobaqlar o'tkazilishi boshlandi. Sportning xalqaro sahnaga chiqishi bilan yirik majmualar musobaqlar o'tkazish va xalqaro sport harakati markazini tashkil etish zaruriyati paydo bo'ldi.

Sport hayotini uyg'unlashtirish va musobaqlarni boshqarish uchun quyidagilar zarur edi: xalqaro federatsiyalardan ustivor turadigan yagona tashkilot va barcha sport turlarini qamrab oladigan musobaqlar, ular doimiy takrorlanib turishi va ular davomida erishilgan natijalar qayd etilishi zarur edi [15:85].

Jismoniy madaniyat haqida ilm-fan yutuqlari va musobaqlar o'tkazilishining boshlanishi tufayli, XIX asrning oxirida Fransiya – xalqaro sport hayoti markaziga aylandi. 1880-yilda bir guruh liberal respublikachilar baron P'Er de Kuberten boshchiligidagi jismoniy tarbiya milliy ligasini ta'sis etadi.

Per de Kuberten shuni anglab tushunganki, Fransiya jismoniy tarbiya tizimini, qarshilikka uchramasdan, ingliz namunasi bo'yicha qayta qurib bo'lmaydi, shuning uchun u o'z tarafdorlarini birlashtirish uchun 1887-yilda Jismoniy tarbiya targ'ibot qo'mitasini tashkil etadi. 1887-1890-yy. ushbu qo'mitaning roli olimpiya harakatining asoslarini yaratishdan iborat edi.

1889-yilda fransiya hukumati Per de Kubertenga jismoniy madaniyatning dolzarb muammolarini muhokama qilish uchun kongress tashkil etishni topshiradi. 1892-yilda u Sorbonnada o'tkazilgan Fransiyaning sport klublari majlisida Olimpiya qayta tiklanishi haqida ma'ruza o'qidi va Olimpiya o'yinlarini tiklashni taklif etdi. Ikki yildan keyin

1892-yilning iyun oyida, Parijda o'tkazilgan xalqaro anjuman-da Olimpiya o'yinlari qayta tiklanishi va ularni har to'rt yilda barcha dunyo xalqlari ishtirokida o'tkazilishi haqida qaror qabul qilindi. Anjuman ishtirokchilari havaskorlik tamoyili sadiq bo'lishga qasamyod qildilar va xalqlar olimpiya qo'mitasini tashkil etdilar. Birinchi olimpiada o'tkazish iltimosi bilan kongress ishtirokchilari qadimgi an'analari vorisi bo'lmish Gretsiyaga murojaat qildilar. Shunday qilib, olimpiya g'oyasining qayta tiklanishi aniq amalga oshirish davriga kirdi.

Umuman olganda, so'nggi yuz yil ichida olimpiya o'yinlarida 140 mingdan ziyod sportchi, jumladan, O'zbekistondan 227 nafar sportchi ishtirok etdi.

Bugungi kunda olimpiya o'yinlari dunyodagi eng yirik sport bayramiga aylandi. Ular o'z faoliyatini 1894-yilda qabul qilingan "Olimpiya Xartiyasi"ga, harakatning maqsadlari, mazmuni va xarakterini, shuningdek, olimpiya o'yinlarini nishonlash shartlarini belgilab beruvchi o'ziga xos nizomga tayanadi. Ushbu hujjatda olimpizmga aniq ta'rif berilgan:

Olimpizm - bu tana, iroda va ongning fazilatlarini ko'taradigan va muvozanatli bir butunlikka birlashtiruvchi hayot falsafasidir. Sportni madaniyat va ta'lim bilan uyg'unlashtirgan olimpizm sa'y-harakatlarning quvonchiga, yaxshi namunaning tarbiyaviy ahamiyatiga va umuminsoniy asosiy axloqiy tamoyillarga hurmatga asoslangan turmush tarzini yaratishga intiladi.

Olimpizmining maqsadi - inson qadr-qimmatini hurmat qilish

haqida qayg'uradigan tinch jamiyatni yaratishga hissa qo'shish uchun sportni hamma joyda insonning barkamol rivojlanishi xizmatiga qo'yishdir. Ushbu maqsadga erishish uchun olimpiya harakati - yakka o'zi yoki boshqa tashkilotlar bilan hamkorlikda va o'z imkoniyatlari doirasida - tinchlikni himoya qilishda ishtirok etadi [13:315].

100 yildan ortiq faoliyat ko'rsatgan davrda Olimpiya Xartiyasi chuqur o'zgarishlarga duch keldi: O'yinlarni o'tkazish qoidalari, XOQ funksiyalari, xalqaro sport federatsiyalarining o'yinlarida ishtirok etish xarakteri o'zgarmoqda.

O'zbekiston Milliy olimpiya qo'mitasi 1992-yilning 21-yanvar kuni tashkil etilgan. 1993-yilning sentyabr oyida Xalqaro olimpiya qo'mitasining 101-Sessiyasida O'zbekiston Milliy olimpiya qo'mitasi XOQ tomonidan rasman tan olingan va shundan so'ng tashkilot xalqaro maydonda faoliyat olib borish imkoniyatiga ega bo'lgan. Shu kundan e'tiboran, O'zbekiston muntazam ravishda yozgi va qishki Olimpiya o'yinlarida qatnashib kelmoqda.

O'zbekiston delegatsiyasi mustaqil jamoa sifatida birinchi marta 1994 yilda Norvegiyaning Lillixammer shahrida o'tkazilgan XVII qishki Olimpiya o'yinlarida ishtirok etgan va ilk urinish-dayoq hamyurtimiz Lina Cheryazova fristayl sport turi bo'yicha barcha raqiblarini ortda qoldirib, Olimpiya o'yinlarining oltin medaliga sazovor bo'lgan. Ushbu sovrin mustaqil O'zbekiston tarixidan Olimpiya o'yinlarining birinchi oltin medal sifatida joy olgan.

Oradan ikki yil o'tib sportchilarimiz yozgi Olimpiya o'yinlaridagi ishtiroklarini ham boshlab berishadi va 1996-yilda AQShning Atlanta shahrida tashkil etilgan XXVI yozgi Olimpiya o'yinlarida O'zbekiston delegatsiyasi endi ikkita medalga sazovor bo'ladi. Armen Bagdasarov dzyudo bo'yicha kumush, Karim To'laganov esa boks bo'yicha bronza medalini qo'lga kiritishadi.

O'zbekistonning sport sohasidagi islohotlari va bu boradagi tajribasi jahonda e'tirof etilib, O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti Islom Karimov jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirishga hamda Xalqaro olimpiya harakatiga qo'shgan ulkan hisssasi uchun 1996-yilda Xalqaro Olimpiya qo'mitasining oliy mukofoti – Olimpiya Oltin ordeni bilan taqdirlanadi.

O'zbekiston Birinchi Prezidentining tashabbusi bilan 1996-yilda Toshkent shahrida «Olimpiya shon-shuhrati» muzeyi tashkil etilib, uning ochilish marosimida Xalqaro Olimpiya qo'mitasining Prezidenti Xuan Antonio Samaranch ishtirok etadi. Umuman olganda, Samaranch Xalqaro Olimpiya qo'mitasiga rahbarlik qilgan paytda Toshkentga uch marotaba tashrif buyuradi. U dastlab Lillixammerdagi Olimpiya o'yinlaridan so'ng, keyinchalik poytaxtimizda

I Markaziy Osiyo o'yinlari o'tkazilishi munosabati bilan va nihoyat «Olimpiya shon-shuhrati» muzeyining tantanali ochilish marosimida ishtirok etish uchun mamlakatimizga yetib keladi.

O'zbekistonlik sportchilar navbatdagi Olimpiya o'yinlarida ham muvaffaqiyatli odimlashni davom ettirishadi. 2000-yilda Avstraliyaning Sidney shahrida bo'lib o'tgan XXVII yozgi Olimpiya o'yinlarida Andijon boks maktabi tarbiyalanuvchisi Muhammadqodir Abdullaev o'zbek yigitlari orasida birinchi bo'lib Olimpiya o'yinlari chempioni degan sharaflı nomga sazovor bo'ladi.

Shuningdek, erkin kurash bo'yicha bellashuvlarda Artur Taymazov kumush, Sergey Mixaylov va Rustam Saidovlar esa boks bo'yicha musobaqalarda terma jamoamiz xisobiga bronza medalini qo'shib qo'yishadi. O'zbekiston delegatsiyasi umumjamoa hisobida 199 ta davlat vakillari orasida 42-o'rinni egallaydi.

2004-yilda jahonning to'rt yillikdagi eng yirik sport festivali Olimpiya o'yinlari vatani sanalgan Gresianing Afina shahrida tashkil etiladi. Bu safar mamlakatimiz sportchilari bir yo'la ikkita oltin medalga ega chiqishadi. Erkin kurashda Artur Taymazov, yunon-rum kurashida Aleksandr Doktorishvili Olimpiya o'yinlari chempioni unvoniga sazovor bo'lgan bo'lsalar, Magomed Ibragimov erkin kurashda kumush medalini qo'lga kiritadi. O'tkirbek Xaydarov va Bahodir Sultonovlar esa boks bo'yicha bronza medalini bilan taqdirlanishadi.

Mamlakatimiz delegatsiyasi bu safar 202 ta davlat orasida 34-o'rinni band etadi. Hisob bo'yicha XXIX yozgi Olimpiya o'yinlari Xitoy poytaxti Pekin shahrida tashkil etiladi. Mazkur musobaqada o'zbekistonlik sportchilar tomonidan jami oltita medal qo'lga kiritiladi. Artur Taymazov o'z shaxsiy kolleksiyasiga Olimpiya o'yinlarining yana bir oltin medalini qo'shib qo'ygan bo'lsa, erkin kurashda Soslan Tigiev, dzyudoda esa Abdullo Tangriev kumush medal bilan taqdirlanishadi.

O'z navbatida yana bir dzyudochimiz Rishod Sobirov bronza medaliga sazovor bo'ladi. Quvonarli jihati, aynan Pekin Olimpi-

adasiga kelib gimnastikachilarimiz ham dastlabki medallarni qo'lga kiritishadi. Chunki, shu paytga qadar, asosan boks va sport kurashlari bo'yicha terma jamoamiz a'zolari Olimpiya o'yinlari medallariga ega chiqishgan bo'lishsa, bu safar Yekaterina Xil'ko trampolinida, Anton Fokin esa sport gimnastikasida bronza medaliga sazovor bo'lishadi. Delegatsiyamiz Pekin Olimpiadasini 202 davlat orasida 40-o'rinda yakunlaydi.

Yubiley - XXX yozgi Olimpiya o'yinlariga Buyuk Britaniya poytaxti London shahri mezbonlik qiladi. Mazkur musobaqada terma jamoamiz delegatsiyasi biroq kamtarroq natija qayd etib, bor yo'g'i uchta medal bilan qaytadi. Artur Taymazov uchinchi marta jahonning tengsiz polvoni ekanligini isbotlab, Olimpiya o'yinlarining uchinchi oltin medalini qo'lga kiritadi va ushbu natijasi evaziga xaqli ravishda dunyoning buyuk polvonlari orasidan joy oladi.

Dzyudochimiz Rishod Sobirov bu safar ham bronza medal bilan cheklanadi. Bokschimiz Abbos Atoevga ham Olimpiya o'yinlarining bronza medalini nasib etadi. O'zbekiston delegatsiyasi 204 davlat orasida umumjamoa hisobida 47-o'rinni egallaydi.

Aytish joizki, aynan London Olimpiadasidagi natijalar yurtimizda butun sport jamoatchiligi, olimpiya harakati ishtirokchilarini yangi g'alabalar sari chorladi. Chunki o'sha musobaqada delegatsiyamiz aslo o'ziga munosib bo'lmagan o'rinni egallagandi. Bo'lajak Olimpiya o'yinlariga munosib tayyorgarlik ko'rish yo'lida eng avvalo davlatimiz rahbarining «O'zbekiston sportchilarini 2016-yil Rio-de-Janeyro shahri (Braziliya)da o'tkaziladigan XXXI yozgi Olimpiya va XV Paralimpiya o'yinlariga munosib tayyorlash to'g'risida»gi qarori qabul qilinib, mamlakatimiz sportchilari uchun barcha zarur shart-sharoitlarni yaratish borasida aniq chora-tadbirlar ishlab chiqildi.

2013-yil 25-fevralda e'lon qilingan mazkur qaror yakunda juda katta ahamiyat kasb etdi va «Rio-2016» Olimpiadasining o'zbek sporti tarixiga oltin harflar bilan bitilishiga asosiy turtki bo'ldi desak mubolag'a bo'lmaydi. Braziliyadagi XXXI yozgi Olimpiya hamda XV Paralimpiya o'yinlarida o'zbekistonlik sportchilar qayd etgan natijalar butun dunyoni hayratga soldi.

Olimpiya o'yinlarida birinchi marta yurtimiz vakillari bir yo'la to'rtta oltin medalga sazovor bo'lishdi. Ilk bor O'zbekiston terma jamoasi tomonidan jami 13 ta medal qo'lga kiritildi. Birinchi marta og'ir atletikachimiz Ruslan Nuruddinov Olimpiya o'yinlarining oltin medalini qo'lga kiritish bilan birgalikda o'zbek sportchilari orasida ilk marotaba Olimpiya o'yinlarining rekordini yangiladi.

Shuningdek, birinchi marta boks bo'yicha terma jamoamiz umumjamoa hisobida birinchi o'rinni egalladi. Bokschilarimizdan Hasanboy Do'smatov, Shahobiddin Zoirov va Fazliddin G'oyibnazarov va aytib o'tganimizdek og'ir atletikachimiz Ruslan Nuruddinov Olimpiya o'yinlari chempionligini tantana qilishdi. Yana ikki nafar bokschimiz Shahram G'iyosov va Bektemir Meliq'ziev delegatsiyamiz hisobiga kumush medallarni qo'shib qo'yishdi. Charm qo'lqop ustalaridan shuningdek, Rustam To'laganov va Murodjon Ahmadaliev, dzyudochilarimiz Diyorbek O'rozboev va Rishod Sobirov, sport kurashlari vakillari Ixtiyor Navro'zov, Magomed Ibragimov va Elmurat Tasmuradovlar bronza medallari bilan taqdirlanishdi. O'zbekiston delegatsiyasi 207 davlat orasida 21-o'rinni egalladi.

XV Paralimpiya o'yinlarida yurtimiz sportchilari tomonidan qayd etilgan natijalar esa bu hayratni ikki hissa oshirdi. O'ttiz ikkita sportchi bilan ishtirok etgan delegatsiyamiz yakunda o'ttiz bitta medalni qo'lga kiritishi chindan ham butun dunyo sport jamoatchiligini lol qoldira oldi.

Albatta, bu natijalarga o'z o'zidan erishilgani yo'q. O'zbekiston Milliy olimpiya qo'mitasi o'tgan qisqa vaqt ichida Xalqaro olimpiya qo'mitasi, Osiyo olimpiya kengashi, Milliy olimpiya qo'mitalari assosiasiyasi va qator xalqaro sport federatsiyalari hamda tashkilotlari bilan o'zaro aloqalarni yangi bosqichga olib chiqdi.

Birgina 2013-2016- yillarda mamlakatimizga Xalqaro Olimpiya qo'mitasi prezidenti Tomas Bax, Osiyo olimpiya kengashi prezidenti Shayx Ahmad al-Fahd al-Saboh, Osiyo Paralimpiya qo'mitasining rahbari Dato Abu Zaynal Abu Zarin, Xalqaro og'ir atletika federatsiyasi prezidenti Tomash Ayan, Xalqaro sport kurashlari uyushmasi prezidenti Nenad Lalovich, Xalqaro havaskor bokschilar federatsiyasi prezidenti Ching Ku Vu, Xalqaro qilichbozlik federatsiyasi prezidenti Alisher Usmanov hamda Xalqaro qilichbozlik federatsiyasi bosh kotibi Frederix Petrushka, Xalqaro futbol federatsiyalar Assotsiatsiyasining sobiq prezidenti Yo'zef Blatter, Butunjahon muayyit kengashi rahbari Chetta Tanajaro, Osiyo taekvondo ittifoqi prezidenti Kyu Sok Li, Xalqaro yengil atletika federatsiyasi vise-prezidenti Sergey Bubka, Xalqaro

gimnastika federatsiyasi rais o'rinbosari Irina Vinner kabi qator xalqaro sport tashkilotlarining rahbarlari tashrif buyurib, O'zbekistonda olimpiya harakatini rivojlantirish borasida amalga oshirilayotgan say-harakatlarga yuqori baho berdilar [14:65]

Poytaxtda O'zbekiston Milliy olimpiya qo'mitasining yangi binosi qad rostladi. Bu yerda O'zbekiston sportchilarini buyurib, biologik xizmat va sport psixologiyasi bilan ta'minlash bo'yicha ixtisoslashtirilgan markaz tashkil etildi. Markazga eng zamonaviy tibbiy uskunalar o'rnatildi. Markaziy Osiyoda yagona sanalagan Respublika sport tibbiyoti ilmiy-amaliy markazining tashkil etilishi sportchilarimizni nufuzli musobaqalarga puxta tayyorlash, ularning bor imkoniyat va salohiyatlarini ochib berishga ko'maklashish masalasida juda katta turtki bo'ldi. Buni so'nggi natijalar ham ko'rsatib turibdi [1:68].

O'zbekiston Milliy olimpiya qo'mitasining yangi binosiga tashrif buyurar ekan, Xalqaro olimpiya qo'mitasi prezidenti Tomas Bax "O'zbekiston Milliy Olimpiya qo'mitasining binosi dunyoda tengsiz, bunday sport saroyi men bilgan Milliy olimpiya qo'mitalari binolari orasida eng muhtashami" deya ta'rif berdi.

Shuningdek, Olimpiya va Paralimpiya o'yinlari dasturiga kiritilgan sport turlari bo'yicha O'zbekiston terma jamoasi a'zolari va murabbiylariga stipendiya to'lash tartibi to'g'risidagi nizom tasdiqlanib, xalqaro maydonlarda yurtimiz sharafiga munosib himoya qilayotgan sportchi va ularning ustozlari har oyda rag'batlantirib borilmoqda.

2013-yil 2-aprelda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "O'zbekiston Milliy olimpiya qo'mitasi huzuridagi O'zbekiston olimpiadachilarini qo'llab-quvvatlash jamg'armasi faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi qarori qabul qilindi. Fondning asosiy maqsadi etib O'zbekiston milliy va olimpiya terma jamoalarini, respublika sport federatsiyalarini va assosiasiyalarini xalqaro va respublika sport tadbirlariga tayyorgarlik ko'rishlari va ularda ishtirok etishlariga ko'maklashish va rag'batlantirish deb belgilandi. Sportimiz faxriylari, yurtimizda faoliyat ko'rsatayotgan terma jamoalar maslahatchi murabbiylarining oylik maoshlari ham hozirda aynan ushbu jamg'arma mablag'lari hisobidan qoplanmoqda.

Aslida chorak asr tarix oldida hech narsa emas. Ammo ortda

Adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyanob xalqimiz bilan birga quramiz. –Toshkent: "O'zbekiston", 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. –T.: "O'zbekiston" NMIU, 2016.
3. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi. –T.: "O'zbekiston" NMIU, 2016.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 3-iyundagi "Jismoniy tarbiya va ommaviy sportni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3031-son qarori.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5-martdagi "Jismoniy tarbiya va sport sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5368-sonli farmoni.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5-martdagi "O'zbekiston Respublikasi jismoniy tarbiya va sport vazirligini tashkil etish to'g'risida"gi PQ-3583-sonli qarori.
7. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 5-iyuldagi "O'zbekiston Respublikasi jismoniy tarbiya va sport vazirligi huzuridagi jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirish jamg'armasi faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi 507-sonli qarori.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Sog'lom avlod uchun» ordenini ta'sis qilish to'g'risidagi Farmoni, 1993, 4-mart.
9. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining «Sog'lom avlod uchun» davlat dasturi, 1997.
10. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining «O'zbekistonda jismoniy tarbiya va sportni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risidagi»gi Qarori, 1999, 27-may.
11. O'zbekiston Respublikasi -Vazirlar Mahkamasining O'zbekistonda «Bolalar sportini rivojlantirish jamg'armasining faoliyatini tashkil etish to'g'risida»gi Qarori, 2002-yil 30-oktabr.
12. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining «Ommaviy sport targ'ibotini yanada kuchaytirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi Qarori, 2003-yil 4-noyabr.
13. Xalqaro Olimpiya qo'mitasining 100 yilligiga bag'ishlangan 1-Respublika ilmiy anjumani ma'ruzalar to'plami, O'zDJTI nashr.,1994.
14. Yaroskiy A., Poddubniy A., O'zbekistonning xalqaro sport aloqalari, -T.: «O'zbekiston», 1980.
15. Hamroqulov A.Q., Yunusov T.T. Olimpiya bilimlari asoslari, o'quv qo'llanma. -T.: «Sharq», 2002, 93-b.
16. XXI asr - Istiqbolimiz timsollari, -T.: 1991.

REZYUME Ushbu maqolada Xalqaro Olimpiya harakatining rivojlanish tarixi bayon etilgan bo'lib, unda Xalqaro Olimpiya harakatining har bir rivojlanish davri, unga turtki bo'luvchi omillar, shuningdek, erishilgan yutuqlar haqida so'z boradi.

РЕЗЮМЕ В данной статье описывается история развития Международного олимпийского движения, которая включает в себя каждый период развития Международного олимпийского движения, факторы, его побудившие, а также достижения.

SUMMARY This article illustrates the history of the development of the International Olympic movement, which informs about each period of development of the International Olympic movement, the factors that motivate it, as well as the achievements.

CULTURAL CHARACTERISTICS OF READING ACTIVITIES IN ELT

(on the example of course-book Teens' English 8)

Sh.Orazimbetov – Ph.D. student

Nukus state pedagogical institute named after Ajiniyaz

Tayanch so'zlar: o'qish, motivatsiya, o'qish ko'nikmasi, kompetensiya, madaniyat, darslik.

Ключевые слова: чтение, мотивация, навыки чтения, компетенция, культура, учебник.

Key words: reading, motivation, reading skill, competence, culture, course-book.

Reading is widely recognized as one of the most significant second-language abilities because it allows language learners to acquire a wide range of lexical items, grammati-

cal structures, and additional schematic knowledge through reading. Despite the fact that being able to read fluently in a foreign language is usually regarded as one of the most

qolgan ana shu 25 yillik davr mobaynida yurtimizda sport taraqqiyoti va olimpizm g'oyalarini ilgari surish borasida qilingan ulkan hajmdagi ishlar bugun mustaqil diyorimizni qudratli sport mamlakatiga aylantira oldi. Ha, bugun O'zbekiston dunyo sport sahnasida o'z o'rniga, obro'siga ega mamlakatga aylandi. Endi jahonning mana-man degan polvonlari ham o'zbek sportchilari bilan hisoblashishga majbur, bizni tan olishdi, bizni xurmat qilishmoqda. Bizdan hayiqishmoqda. Endi shak-shubha yo'qki O'zbekiston terma jamoasi a'zolariga qarshi har qaysi mamlakat vakillari alohida tayyorgarlik ko'rishadi. Bunga ularni biz majbur etdik.

Yuqorida keltirilgan barcha amaliy ishlar bevosita shaxsan O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti Islom Abdug'aniyevich Karimovning umumiy rahbarligi ostida, shuningdek Prezident Shavkat Miromonovich Mirziyoyev boshchiligidagi bir qator Vazirlik hamda tegishli tashkilotlar bilan hamkorlikda amalga oshirildi.

O'rta qolgan davr mobaynida Milliy olimpiya qo'mitasiga Obid Nazirov, Sobir Ro'ziev, Aziz Nosirov, Rustam Qurbonov, Malik Babaev va Mirabror Usmanovlar rahbarlik qilishdi. Qo'lga kiritilgan muvaffaqiyat va g'alabalarda ularning hissalariga katta. Ayniqsa so'nggi olimpiya sikli 2013-2016- yillarda yurtimizda olib borilgan ulkan hajmdagi ishlar, olimpiya sport turlariga mustahkam poydevor yaratilishi, moddiy-texnik bazalarini mustahkamlash va buning natijasi o'laroq Olimpiya hamda Paralimpiya o'yinlarida qo'lga kiritilgan yorqin va tarixiy g'alabalarda Mirabror Zufarovich Usmanovning hamda u bilan yelkama-elka xizmat qilgan Milliy olimpiya qo'mitasi mutaxassislarning xizmatlari beqiyosdir.

Xulosa o'rinda ta'kidlash joizki, O'zbekiston Respublikasi sporti tarixan qisqa davr ichida xalqaro maydonda obro' o'rttirishga ulgurdi, dunyoga nafaqat qadimiy madaniyat, buyuk mutafakkirlar, olimlar, shoir va sarkardalar tuhfa etgan yurt, balki xalqaro sport olamida ulkan muvaffaqiyatlarga erishgan davlat sifatida ham tanildi. Hozir bemalol aytishimiz mumkinki, O'zbekiston sport sohasida yirik davlatga aylanib, boshqa mamlakatlarga ko'plab yillar kerak bo'lgan yo'lni tarixan qisqa muddat ichida bosib o'tdi.